

List 6.
V Gorici

Izhaja 15. in zadnjega dne vsacega meseca. Stane za vse leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 60 kr. — Naročnina se pošilja JUŠTU VUGA v Gorici, rokopisi uredništvu lista v Gorici.

Tečaj II. 1876.
31. marcija.

Sejalni stroji.

Da bo žetev dobra, treba pred vsem dobrega semena. Le težko, popolnoma zrelo, čisto seme nam more lepo težko žito roditi. Da je to resnično, vé vsak kmetovalec iz lastne skušnje, posebno nas pa še v tej resnici nalašč napravljene poskušnje izvédenih, za stvar vnetih mož do dobrega podučujejo. Tako je sloveči profesor Haberlandt enkrat nalašč za poskušnjo v teži različno pšenico, ječmen, in oves vsejal, — se vé, da pod sicer v vsem enacimi pogoji, in dospel je do sledečega rezultata:

A. 88 funtov težka poletna pšenica je dala proti le 82 funtov težki sledeče razmére:

1.) v številu zrn 100: 78·7, 2.) v teži zrnja 100: 76·4, 3.) v teži slame 100: 89·5.

B. 72 funtov težak ječmen proti le 64 funtov težkemu:

1.) v številu zrn 100: 87·9, 2.) v teži zrnja 100: 84·2, 3.) v teži slame 100: 114·3.

C. 54 funtov težak oves proti le 48 funtov težkemu:

1.) v številu zrn 100: 89·9, 2.) v teži zrnja 100: 81·8, 3.) v teži slame 100: 116·3.

Kake velike važnosti je dobro seme, spričuje že stara navada umnih kmetovalcev: seme pogostoma spreminjati.

Drugi pogoji uspešne setve ali obilne in dobre žetev so dalje: dober in pravilno pripravljen svet, umno obdelovanje sploh in posebno dobra setev.

Kakošni svet ugaja žitu in drugim rastlinam in kako ga treba pripravljati, o tem smo v našem listu uže obširno govorili in bomo pri-

lično še marsikaj dostavili. — Danes smo se namenili s etev v razpravo vzeti.

Pri setvi moramo pred vsem množino potrebnega semena v poštev jemati, potem pa izvršitev setve ali sejanje samo, Kar se tiče množine semena, je jasno, da ga ne smemo več rabiti, nego toliko, da se bodo mogle vse rastline, kolikor nam jih ono obrodi, popolnoma razviti. Pregosta setev ni koristna, prerodka ni ekonomična. Sejanje samo je lahko bolj ali manj pravilno.

Naj pravilnejša setev je gotovo tista, pri kateri posamezna zrna tako daleč drugo od drugega leže, da se zamore vsaka iz njih izrasla rastlina popolnoma prosto razvijati, da ni druga drugi čisto nič na poti, pri kateri pride pa tudi vse zrnje v enako pravo globokost. Pregloboko vsejano zrno je zgubljeno, ker ne pride iz njega rastlina na dan. — Seje se lahko z roko ali pa tudi s posebnimi sejalnimi stroji.

Z roko se seje ne enakomerno, kakor se reče, na široko; se sejalnimi stroji seje se z nekterimi tudi neenakomerno na široko, z drugimi popolnoma enakomerno ali v vrste; s tretjimi pa v kupčke ali stopinje. Setev z roko je lahko boljša, pravilnejša, lahko slabša, nepravilnejša. To se pa ne ravna vselej po sejalcu, ampak mnogokrat tudi po navadi, po koji v enem ali drugem kraju svet za setev pripravljajo, ali pa po kateri seme pod zemljo spravljajo.

Kjer imajo kmetovalci navado, še nepreorano njivo zasevati, ter seme prosto z navadnim plugom podoravati, tam ne more najboljši sejalec dobro sejati, kajti, ako on še tako enakomerno seme raztrosi, plug ga spravi v neréd,

posebno pa veliki del v preveliki globočino. Prav tako ne more najboljši sejalec v takih krajih lepo, enakomerno sejati, v katerih imajo kmetovalci drugo čudno navado, da preorano, pa nič poravnano njivo zasevajo, ter setev še le poravnava z matikami v zemljo spravljajo, kjer ne poznajo bran ali jih nečejo poznati. Najboljše zamore dober sejalec — (le malo jih je za to sposobnih) — takrat sejati, kedar je svet dobro, pravilno pripravljen. To je pa le tedaj, kedar se preoran svet pred setvijo še lepo poravná, najboljše z brano dobro povleče in ako se seme zopet z dobro brano pod zemljo spravi.

Sicer je pa zopet resnično, da brana vsako, še tako lepo izpeljano setev nekoliko pokvari, to je, ona spravi seme v neenakomerno globobokost, veliko množino zrn kar naravnost pregloboko v zemljo, da mora tam pod zlo iti.

Sejalni stroji, kateri seme bolj na široko trosijo, tih je več sort in mednajboljše se vštevata tako zvani albanski stroj, (podoba 1.)—

Oni trosijo seme veliko enako mernejše, nego najboljši sejalec z roko, in sejejo tudi prav hitro; vendar zgubi njih setev ravno s tem, da se mora raztrošeno seme šele z brano pod zemljo spravljati, velik del svoje prave vrednosti. Zaradi tega so pa na široko sejalni stroji za velika posestva vendar kaj koristni, ravno ker se ž njimi v kratkem času primeroma prav dosti sveta obseje. Za slovenske kmetovalce niso taki stroji, razun za grajščake, kateri se pa menda ne zmenejo dosti za Kmetovalca. Zaradi tega ne bomo dalje priporočali tega stroja in tudi popisovali ga ne bomo; saj se uže iz podobe vidi, kako je sestavljen.

Najpopolnejšo setev dosežemo gotovo s pomočjo v vrste sejočih strojev, kajti taki stroji spravljajo seme popolnoma enakomerno koj pod semljo. Enakomerno gledé na oddaljenost vrzte od vrste, zrna od zrna, posebno enakomerno gledé globokosti. Vsa zrna pridejo v eno in isto pravo globokost, tako da mora vsako kaliti in čvrsto rastlino pognati, ako ni znabiti samo na sebi slabo. V vrste sejoči stroji prihranijo pa tudi kmetovalcu mnogo semena, sko-

ro tretjino; pri tem se pa nič manj ne pridela. Nasprotno se prideluje na enakem prostoru in pod sicer enakimi pogoji, naj se le manj semena potrosi, pri setvi v vrste vedno več, kakor pri široki setvi. Zraven tega seje tak stroj tudi hitro, ne sicer tako hitro kakor na širokosejalni; pa vendar veliko veliko hitreje kakor roka. Široko sejalni stroj naj večje velikosti obseje

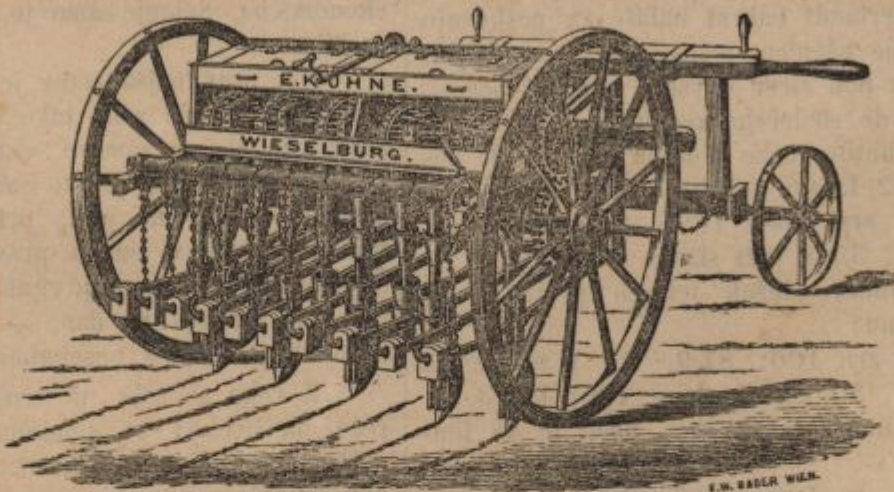
lahko do 15 oralov na dan; v vrste sejalni pa le 8 do 9 oralov in to s potrežbo dvéh do štirih konj, dvéh do treh ljudi. Naj boljši v vrste

Pod. 1.

sejalni stroji so oni po Garettovi sistemi sestavljeni (podoba 2.), katere izdeluje kaj izvrstno gospod E. Kühne, fabrikant kmetijskega orodja in kmetijskih strojev v Wieselburg-u na Ogerskem. Ne zdi se nam potrebno stroj prav natajniko popisovati, ker je dodana podoba prav asna. Med kolesa zadnje preme je vmestjena sejalna škrinja, v kateri vrti desno kolo neko z večimi železnimi plošami in žličkami obdano os. Žličke zajemajo pod sabo seme ter ga mečejo v neke cevi, po katerih pada v 9 do 17 majhnih votlih sejalnih lemežkov. Lemežki zarežejo za vsako vrsto posebno brazdico, jo obsejejo in koj tudi zakrijejo.

Ker so koristi v vrste sejalnih strojev tako velike, so se v kratkem času kaj močno razširili. Na Češkem, Ogerskem i.t.d. je ni skora grajščine, katera bi ne imela takega stroja, da!

tudi manjši posestniki in najmanjši ga že rabijo, bodisi v društvu kupljenega, ali pa izposojenega. Kühne sam je od leta 1865. do leta 1875. 1800 takih strojev izdelal in prodal. Na

Pod. 2.

Slovenskem, kjer se notorično vsaka nova koristna reč skoro najnazadnje vvéde, je do zdaj še presneto malo takih strojev. Na deset perstov sešteli bi gotovo lahko vse tiste velike posestnike, kateri jih imajo, manjši posestniki, kmetje še mislijo ne na-nje. Ker je korist v vrste sejalnih strojev tako velika, si prav goroko želimo, da bi se tudi po Slovenskem razširili, da bi si jih omislili pred vsem vsi veliki posestniki tistih krajev, kjer se mnogo žita se-

je, potem pa tudi manjši v društvu. To si tem bolj želimo, ker bi se potem njive veliko boljše obdelavati morale, kakor se dandanes. S takim strojem seje se lahko razun vsega žita tudi pesa, repa i.t.d. Stane res da dosti: sé 17 lemežki 340 f., z 9 pa le 230 gl. Pa kaj je to za vse dobre večje posestnike na primer v Vodicah na Gorenjskem in drugod? prav gotovo majhen znesek, kateri se v prvem letu popolnoma izplača; toraj, hajd! razumni posestniki, omislite si sejalni stroj in Bog vam daj srečo!

D.

Ž i v i n o r e j a .

Spisuje J. Kristan.

(dalje.)

Kakor sploh kmetijstvo, tako je tudi živinoreja vednost, katera ni človeku prirojena, ampak se je mora, kakor vsake druge vednosti, naučiti. Predno pa se lotim o njej dalje pisati, moram opomniti, da mi boljuba vsaka pravična kritika, naj mi doide od katere koli strani. Tudi nasprotovanja se ne strašim, mariveč sem prav radovoljno pripravljen na podlagi znanosti in skušenj zagovarjati svoje stališče. Onemu gospodu, ki me je počastil o tej zadevi s posebnim pismom, odvracam kratko, naj bi se drugi pot sé svojim pisarenjem obrnil naravnost do kakega kmetijskega lista, kateri bo njegovo kritiko rad sprejel, ako ji pristavi svoje ime. Isto pismo je doseglo ravno nasprotni namen, kakor ga je nameravalo, ker me je le še boljše potrdilo v tem, da priobčim v „Kmetovalcu“ svoje studije in skušnje o živinoreji. Vzbudilo je tudi v meni še večje veselje do stvari, in nadejam se, da bo „Kmetovalec“ vsled tega veliko laže dosegel svoj namen: „izobraženje kmeta“. Moje delo o živinoreji bo pa tudi moja večletna praksa podpirala; vrh vsega mi stoji v neslovenski deželi veliko praktičnih živinorejcev z neovrgljivimi fakti in pri vsaki dvomljivi ali mi nejasni stvari kot prijatelji na strani; ti me bodo gotovo obvarovali, da ne zaidem v neizpeljive ali nepraktične nasvete.

Da bi pa uže do sedaj obstoječe slovenske knjige popolnoma živinorejskim zahtevam zadoštovale (kakor trdi pismo), se mi jako neverjetno zdi; sicer bi v tem primerljaji nasvetoval: „naj se za subvencijski denar rajše kake slovenske knjige o živinoreji nakupijo in namesto bikov, merjascev in telic med župane razdelé!“

Jaz bom pa v svojih spisih skušal veliko takih reči objaviti, katere se do sedaj še v nobeni, tem manj v kaki slovenski knjigi, nahajajo, in morebiti tudi kako zastarelo vražo kot dosejaj za resnico veljajočo prostemu ljudstvu doka-

zati. Tudi si upam trditi, da, ko bi bile naše slovenske živinorejske knjige pred sto leti Angležem kot vodilo pri živinoreji služile, bi danes ne imeli izvrstnih angležkih konjev, težkih prešičev itd. in naš denar bi ne romal za nakup angležke živine iz dežele.

Vse prijatelje kmetijstva in č. bralce „Kmetovalca“ pa prosim, da me blagovolé pri vsaki priliki s poročili in nasveti v mojem delu podpirati, za kar se uže naprej vsakemu presrečno zahvaljujem.

Nauk o živinoreji ni nastal od danes do jutri, ampak počasno od Adama do danes se je nabralo veliko resnic, katere so vse iz praktičnega življenja, iz uspehov ali neuspehov vzete; te bomo tudi v živinoreji ali uporabili ali pa kot neuporabljive zavrgli.

Živinoreja nam donaša na Slovenskem še malo dobička, veliko več bi ga pa lahko, ko bi se vsak živinorejec tudi s takimi knjigami pečal, ki o njej pisarijo; kdor pa o enem ali drugem napredku neče nič vedeti, ta ne ostane na starem mestu, ampak počasno ubožuje. V dokaz temu so naši kmetje: vsak ve o boljših preteklih časih pripovedovati, ker so bile pred nekoliko leti vse drugačne razmere; naši kmetje so ostali pri svojih starih mislih, o učenosti niso hoteli nič vedeti, poljedelstvo, živinoreja in vse take stvari so pri starem ostale. Kmetje so v obče mislili, da so oni, kar se kmetovanja tiče, naj popolnejši zvedenci; za to niso sprejemali nobenih svaril, ampak so ostali pri svoji stari šegi; — toda njih premoženje ni več to, kar je enkrat bilo, zemlja nema več starodavne rodovitnosti, terte imajo svojo novo bolezen, in živina je tudi več novim boleznim, na pr. pred nekoliko leti še v naši slovenski deželi nepoznani kugi podveržena. Vse se je okrog kmeta spremenilo, le on je star ali pri stari šegi ostal, in nasledek tega je ubožstvo. Pa ni še ubožstvo na naj višji stopinji, ampak vsako leto hujše postaja, to pa le pri taci, ki ne marajo svojih starih navad ali prav za prav razvad popustiti.

Veliko je že dandanes olikanih kmetovalcev v naši deželi, pa njim manjka naj potrebnejše olikanosti v kmetijstvu; nekteri zametajo prevzetno vsak dober, že preposkušen nasvet, njim se tudi zamore reči, da grejo prav rakov pot.

Prorokovati se more, da jih pride še veliko na beraško palico, preden se vkorenijo med kmeti zaželjeni napredek v kmetijstvu. Mnogim je že voda do gerla prišla, ali tičijo v strašanskih dolgovih, da se ne morejo več oteti.

Mi smo prepričani, da je veliko za kmetijstvo vnetih kmetovalcev, le osamljeni so; oni nemajo nobenega voditelja, ljudski učitelji so tudi brez sveta. Ljudska šola bi morala pojme kmetijskih znanosti v mladenče cepiti, a to se dandanes še pogreša. V šolah na kmetih se mladina prav

dobro opice popisovati nauči; ko svojih 14 let dovrši, bi pa komaj kravo od vola ločila, ko bi se tega ne bila od svojih staršev naučila. Azijska drevesa vise gotovo na stenah v šoli, pšenice in drugih taci rastlin se še ne vidi ne, ker ne spadajo v šolo.

Predaleč vendar ne smem segati; opomnim še to, da bi se ljudske šole veliko točneje obiskovale, starši bi raje svoje otroke v šolo pošiljali, tudi radodarnije ljudskih učiteljev plačo preterpeli, ko bi se kmetijska mladina več o domačih rečeh, o kmetiji učila. Aritmetika, fizika, geometrija, zoologija itd. so res potrebne vednosti, pa se brez obzira na kmetijske razmere podučujejo, vse le mladino trpinči, a za praktično življenje je malo storjeno.

Toda k stvari.

Jaz ne pričnem pri pravem kraji, pri popisovanju zunajnosti živine, ampak precej pri dalji vnanosti, pri posameznih plemenih; mislim s tem naj prej pozornost bralcevo pridobiti in ga še le potem na kako drugo pot, ko je že enkrat za prvo stvar pridobljen, odpeljati. Opomnim pri tem tudi vse č. bralce, da se ne bom posluževal izrazov svoje kovačnice, tudi ne iz kovačnice že obstoječih knjig, ampak naprosil sem merodajne gospode v tej reči, katerim se hočem kasneje javno zahvaliti. Ako bi pa novega izraza zares trebalo, povzamem ga ali iz hrvatsko-srbskega ali pa ruskega jezika.

S tem končujem danes svoj uvod. Če bodo moji spisi kaj k boljši prihodnosti v živinoreji na Slovenskem, pomagali, mi bo to najlepše odškodovanje za ves trud in za vso zamudo.

(Dalje prih.)

KRISTAN.

Pridelovanje reži svetega Ivana, ali gozdne reži.

(Konec.)

Dasiravno se začenja rež sv. Ivana na spomlad nekoliko kasneje razvijati kakor navadna, prerase vendar poslednjo v prav kratkem času, in napravi kaj dolgo (6—8 čevljev) in krepko stebelje s prav lepim, 6—7 palcev dolgim klasjem. Gledé dolgosti in krepkosti slame in klasja se rež sv. Ivana mimo navadne bistveno odlikuje; a odlikuje se tudi v tem, da se vkljub dolgi slami vendar nigdar ne pôlega, kar navadna rež prerada stori. Žanje se rež sv. Ivana ob istem času kakor navadna; žanje se pa lahko tudi veliko pozneje, kajti njeno zrnje tiči tako trdno v klasju, da ne izpade z lepš. Poslednja lastnost priporoča rež sv. Ivana posebno za tiste kraje, v katerih imajo navado, rež in pšenico skupaj sejati, pa ne manj za tiste kraje, kder sejejo sila dosti reži, pa rado marsikaj zavira, da se ne more vsa navadna rež o pravem času pospra-

viti, vsled česar se mnogo zrnja pozgubi. Ako požeto rež sv. Ivana deževje zasači, ne prične ona nikdar tako hitro rasti kakor navadna. Opazil sem že večkrat, da je požeta navadna rež že za dobro pedi iz klasja izrasla, ko je ob istem času žeta rež sv. Ivana komaj kaliti pričela. Gledé pridelka daja rež sv. Ivana v poprečju vedno večje pridelke, nego navadna, in to toliko v zrnju, kolikor v slami. Zrnje reži sv. Ivana je res da nekoliko drobnejše mimo zrnja navadne, v dobroti pa ni prav nobenega razločka, da, kruhopeki in mlinarji jo še rajše kupujejo kakor navadno, ker daje baje več moke in manj otrobi (posevkov.)

Iz različnih krajev, v katere sem rež sv. Ivana za poskušne setve poslal, došla so mi o uspehu kaj ugodna poročila. Po enem poročilu iz pomorske provincije, obsejali so začetkom julija 40 „morgen“ sveta sé sledečo mešanico: 8 vaganov reži sv. Ivana, 2 vagana grašice, 2 ovsa; in ta setev je dala 802 centa zelene krme, in 25 velikih štiriuprežnih vozov sena. Ta pridelok je tem pomenljivejši, ako se pomisli, da je grašica zaradi suše skoro popolnoma izostala, in da sta se tudi oves in ječmen le slabotno razvila. Po košnji se je rež sv. Ivana kaj močno razrasla, tako da je celo zemljišče popolnoma zakrila. Po drugem poročilu obsejal se je 18. julija veči, kaj neugodno ležeč, peščen kos zemljišča z režjo sv. Ivana. Setev se je kaj hitro razvijala, posamezne rastline so se tako močno zasteblile, da je ena sama do 20 stebel zagnala. Na jesen je dala ta rež kaj lepo košnjo zelene ali frišne krme, drugo leto pa vkljub slabi legi, slabemu svetu in močni suši krasno žetev. Nek poročevalec iz južne dežele je še celó poročal, da se je rež sv. Ivana, usejana na spomlad po pokošeni turški detelji kaj dobro obnesla; kajti dala je na jesen še eno močno košnjo, drugo leto pa kaj lepo zrnje in slamo. Iz poslednjega in iz še več drugih, temu enacih poročil iz južnih dežel se more sklepati, da ni rež sv. Ivana le za dežele s kratkim poletjem kaj koristna rastlina, ampak tudi za one z dolgim poletjem, za južne dežele.

Gotovo bi bilo popolnem opravičeno, ako bi se v južnih deželah z režjo sv. Ivana obširne skušnje delale. V poslednjih dveh letih sem z najboljšim uspehom rež sv. Ivana na mesto šele po požeti grašici in po grahu koj na spomlad z obema skupaj ob enem sejal. Tudi to se mi je dobro sponeslo: grašico in grah sem v zrelem stanju požel, rež pa za bodoče leto pustil, potem ko sem še na jesen pustil, da jo je goveda popasla. Da še mi nista grah in grašica polegla, vsejal sem še med vse nekoliko ovsa in ječmena dvovrstnika, katera se kakor sploh znano—skupaj nasejana še boljše obnašata kakor vsak zase in se po tem tudi, dobro vetrnico kaj

lahko od graha in grašice ločita. Velika prednost setve reži sv. Ivana je prav očitna, kajti prvič ni treba za njo sveta posebno pripravljati, drugič se ona do zime tako močno vkoreníči, da ji naj hujši mraz, še celo na mahu—mocvirju—ne more škodovati. Sicer daje rež med grah, grašico, oves, ječmen sejana, precejšno pičo. Že samo ta okoliščina, da sejemo rež svetega Ivana lahko tudi med take rastline, o katerih hočemo, da dozori, zasluži popolnoma, da skusimo nje setev kolikor mogoče razširiti. Opaziti pa moram, da moramo pri takih mešanih setvah obilnejšo mero reži vzeti. Dalje moram tudi svetovati, da se vse, kar se ima med réž kakor pokroveljsko setev sejati, najprej zase seje, ter globokejšo povleče, in po tem šele po vrhu rež, katera se pa plitvo povleče. Šestvrstni ječmen je kaj dobra pokroveljska rastlina za rež svet. Ivana in sicer zato, ker se zaradi kasne njegove setve še na spomlad zemlja lahko prav dobro pripravi; drugič ker šestvrstni ječmen zemljišče kmalo zopet zapusti.

Dozdeva se mi, da sem gotovo le v veliko korist kmetovalcem svoje skušnje z režjo sv. Ivana razodel, in prav močno si želim, da bi se več njih v različnih deželah, različnih krajih, setve te jako koristne reži lotili, da bi s časom nje setev splošna postala. Rad vstrezam tudi z najboljšim semenom, katero postavim za 3 tolarje 15 srb. grošev cent, franko na sosednjo železnično postajo.

J. Schmidt

Neuwaldau, Poststation Allenburg
in Ostpreussen.

Rastlinogojja.

5. Turšica (Dalje.)

Turšica potrebuje strašno veliko dela, pa je tudi prav dobro poplača; zaradi preoblega obdelovanja je ona naj sposobnejša rastlina za našega kmeta, koji zamore sé svojo družino vsa dela doveršiti in povsod, kjer jo pravilno obdelujejo, se navadno tudi s pridelkom ponašajo in jej na polji če dalje večí prostor odmerijo, ker ona obrodi skoro med vsemi žiti naj gotovejše, ter zagotovi kmetu zimski kruh z dobrim obrod.

Gorenjcem bi ne trebalo v srednjih letinah ovsenega kruha jesti, ko bi se turšice poprijeli in jo tudi pravilno obdelovali. Kakor smo pa že v 3. številki 1. 1. povedali, Gorenjcem pred 10. leti ni hotela obroditi, še celo dozoreti ne. Vendar se obema nezgodama lahko v okom pride in sicer z hitro zorečo drobno zernato turšico in pa globokim oranjem, dobrim gnojenjem in

še boljším obdelovanjem, ko do sedaj. Vsega tega pa na Gorenjskem ne zapazujemo; oranje je preplitvo, gnojenje bi komaj ovsu zadostovalo in obdelovanje med rastjo je nezadostno.

Obdelovanje njive pred setvijo in med rastjo je za turšico glavna stvar; če to opustimo vedé ali nevedé, se nam setev ne more izplačati. Globoko preoravanje v jeseni, večkratno okopavanje in osipanje med rastjo so poglavitna dela pri turšici; če zamudimo katero teh opravil, je zadosta, da nam turšica ne more obroditi. Ko je v jeseni ozimnega žita setev končana, moramo precej turšici njivo 24 do 30 centimetrov globoko preorati in pri tem oranji če mogoče tudi gnoj podorati in njivo celo zimo nepovlečeno pustiti. Ko bi nam pa v jeseni gnojja primanjškavalo, ni tolika pregreha, da ne gnojimo, saj nam je mogoče po zimi ali pa proti spomladi gnoj na njivo voziti in ga potem spomladi podoravati; nikakor pa ni slobodno jesensko oranje na spomlad odlašati. To je tudi uzrok, da nam turšica na Slovenskem tako slabo obrodi.

Samo enkratno oranje v jeseni pa turšici nikakor ne zadostuje; če je bila zemlja težka in plevelna, moramo še celo v drugič precej spomladi in v tretjič ob času setve orati. V lahki, pušeni zemlji bi bilo prvo oranje v jeseni in drugo spomladi ob času setve zadosta. Samo enkratno oranje pa turšici nikoli in v nobeni zemlji ne zadostuje; kdor en samkrat orje, dela v svojo škodo. V srednje težki zemlji sem preoral polovico njive trikrat pravilno in polovico pa samo enkrat, obema polovicama tudi enakomerno gnojil; vse drugo obdelovanje je bilo enako. Ob času dozorenja je dala prva polovica od orala po 60, druga pa samo po 25 vaganov zrnja. Iz tega že je razvidno, da se mora turšici več kot enkrat orati. Tudi je veliko boljše jesensko oranje kot spomladansko. Vipavci se še izgovarjajo, da zaradi burje ne smejo v jeseni orati, ker bi jim ona perst odnesla, a poskusil ni do sedaj še nikdo.

Seme mora prav dobro izbrano biti, kar smo že v 3. številki omenili. V hladni zemlji turšica prav počasno kali in ako nastopi po setvi deževno, merzlo vreme, nam v 5 dneh skoro vsa v zemlji pognjije. V peščenem, rahlem svetu pa prav hitro poganja in tudi mraz jej veliko manj škoduje; le na to se mora pri turšični setvi vedno paziti, da pride seme v vlažno perst, da lahko hitro kali; brez vlage se prav hitro v zemlji pokvari. Naj ugodnejši čas za setev je, ko je srednja dnevna toplota 10° R dosegla, to je konec aprila ali v prvi polovici maja. Nekateri imajo tudi navado, turšico pred saditvijo 2—3 ure v topli vodi namakati, (po g. prof. Haberlandtu pa 24 ur v 20° C gorki vodi); tako namočena turšica mora hitro v vlažno, toplo

zemljo posajena biti, v merzli zemlji bi se pa tako namočena turšica še prej pokvarila, ravno tako tudi v suhi zemlji. Namen namakanja je, da poprej kali in se hitreje vkoreníči, da morebiti kasneje nastali suši in podzemeljskim merčesom nide.

V peščenem svetu se nahaja spomladi močni červ ali ličinka kebra mokařja, katera v dveh dneh vse posejano seme razjé. Temu se pride v okom, da se turšica s katranom, petrolejem ali terpentinom polije, sè zemljo potrese in potem precej vsadi. Tako sem imel priliko poskušnjo narediti, katera se mi je izvrstno obnesla. V krajih, kjer ni močnega kebra ličinke, se tudi ni treba tega nasveta posluševati.

Pri saditvi naj se turšica ne pokriva s čez $1\frac{1}{2}$ —2 palca ali 3—5 centimetrov zemlje; vsako globokeje sejanje je turšici škodljivo. Turšico s plugom zaoravati, je popolnoma napačno, ker pride veliko semena pregloboko in potem tudi neenakomerno kali; pri turšici je pa poglavitna stvar, da vsa naenkrat iz zemlje pride. Pri zaoravanju se potrebuje tudi gosteje setve. Še veliko drugih napak poznamo pri tem načinu setve. Kmet. seje turšico večinoma za plugom v vsako drugo ali tretjo brazdo, Dolenjci jo pa pred oranjem na pognojeno njivo z roko pomečejo in potem zaoravajo. Ta dva načina sta si popolnoma enaka v tem, da pride seme na terd svet, v katerem ne more s koreniki globooko segati, potem se tudi še ta napaka zgodi, da pride seme pregloboko v zemljo. Da ne bi semena pregloboko zaorali, orjejo s plugom komaj 3 palce globooko in si s tem dvojno škodo delajo. Če hočemo rabiti plug za podoravanje turšice, ravnajmo tako: njivo moramo v jeseni globooko preorati, drugič spomladi in še le, ko čas setve pride, bomo turšico samo 2 palca globooko podorali. To delo bi bilo boljše od prejšnjega; pa tudi to ni dobro, ker je predrago. Plug je za podoravanje turšice predrago orodje, le redkokrat preorje Gorenjec z dobrim parom konj 1 oral na dan, potem mora pa tudi še ena ženska cel dan na njivi stati in turšico po brazdah metati, na zadnje je potreba še vlačénja. Računimo oranje od orala z 2 konjema 4 gl., dva možka ne več kot 1 gl. in žensko 40 krajcarjev, vlačénje pa samo 60 krajcarjev, znaša cela setev od orala 6 gl., tako ceno pa gotovo nobeden ne prevzamedela. Pravilna saditev bi polovico manj stala, kar hočem prihodnjič dokazati.

(Dalje prih.)

KRISTAN.

Živinorejci na Goriškem, pozor!

Razprodaja mladih bikov na javni dražbi bo v Gradišči dne 24. aprila in v Tolminu dne 16. maja t. l. ob 8. uri zjutraj po ceni znižani

za 50%. V Gradišči se bodo prodajali biki Reggianskega v Tolminu pa Beljanskega (Möllthal) plemena, in to po sledečih pravilih:

1. Kedor se hoče deležiti dražbe, mora dokazati, da je posestnik ali zakupnik zemljišč ležečih v tej deželi in kedar poda svojo ponudbo, mora naznaniti svoje ime in stanovanje.

Živali se izročé hitro, komur jih kupi in za nje denar pošteje.

2. Vsak, kdor kupi bika, se zaveže, da ga bode za plemenjaka v deželi rabil, dokler ne bo imel 4 let.

Tudi mora določno naznaniti, v kateri občini bo imel kupljenega bika in ako bi pozneje za dobro spoznal, da ga drugam premesti, mora to naznaniti kmet. društvu. — Kupec sme bika tudi drugemu živinorejcu prodati, se ve, da z enakimi pogoji, s kakoršnimi ga je on prevzel — in tudi v tem slučaju mora poročati kmetijskemu društvu, kam se bik preseli.

Če katera izmed vkupljenih živali zboli, treba to tudi nemudoma kmet. društvu na znanje dati, da jo dá po kakem živinozdravniku pregledati.

Kmetijsko društvo si pridruže pravico, da lahko kupce zgorej navédenih dolžnosti zaradi posebnih razlogov oprosti.

3. Vsak kupec, kateri proda svojega bika, mora toliko časa porok biti za natančno izpolnenje v členu 2 naloženih dolžnosti, dokler ne sprejme kmet. društvo kot veljavne iste dolžnosti novega kupca.

4. Občine, katere kupijo kakega bika, smejo določeno kupno ceno v 12 mesečnih odplačilih odrajtati; zato pa morajo imeti pravilne zapisnike o parenji in vbrejenji, za kar bo kmet. društvo preskrbelo primerne tiskane formulare. Take formulare dobé tudi drugi kupci zastonj, ako se za nje oglasijo.

4. Občine, katere bi želele bika na svoje ime kupiti, morajo dokazati, da so v ta namen pooblašćene v zmislu §. 52 občinskega reda.

Dopisi.

V GORICI 30. marcija. (Sklepi glavnega odbora c. k. kmet. društva v seji dne 18. marcija.)

I. Iz državne podpore 2200 gl., dovoljene za leto 1875. se ima nakupiti primerno število mladih bikov reggianskega plemena za nižavo, beljanskega pa za gorsko stran naše dežele. Prvi se bodo v Gradišči, drugi pa v Tolminu na dražbi prodajali.

II. Kemičnemu poskuševališću, združenemu z deželno kmet. šolo, se odloči 400 gl. za nakup raznih strojev.

III. Visokemu ministerstvu za kmetijstvo se priporoča, naj dovoli v podporo kmetijstva na Goriškem za leto 1877 sledeće zneske:

za povzdigo govedoreje	5000 gl.
za stroške c. k. kmet. društva v subvencij- skih zadevah	200 "
za svilorejske namene	2050 "
za enologično (vinorejsko) poskuševališče	500 "
za poduk v vinoreji po deželi	300 "
za predavanja o trtni bolezni 200 gl. in za poduk o trtni uši (phyloxera vastatrix)	100 "
za predavanja po deželi	600 "
za vodnjake in napajališča na Krasu	2000 "
za nakup terbiških ovac za Bovški okraj	300 "
za povzdigo mlekarstva in sirarstva, oziroma za planšarnico v Polubinu in na planini Razor	1500 "
za nakup prešičev	500 "
za nakup kmetijskih strojev, ki naj bi se društvenikom kolikor mogoče cenó pro- dajali ali pa razposojali	500 "
za nakup različnega semena, koje naj bi se razdelilo med društvenike	300 "
za sestavljenje kmetijske statistike	400 "
za sadjerejski poduk	400 "
za povzdigo ribarstva	500 "
za drenažo na senožeti kmet. šole	500 "

IV. Za leto 1876 je dovolilo ministerstvo sledeče podpore:

Za svilorejsko poskuševališče	500—600 gl.
za italijanski organ c. k. kmet. društva „Atti e Memorie“	700 "
za kmetijska predavanja po deželi	400—500 "
od tega zneska se ima porabiti 150 gl. za svilorejska predavanja,	
za predavanja o vinoreji	200—300 "

V. Odbor sklene, naprositi vlado, da vvede v naše ljudske šole poduk o kmetijstvu.

VI. Ministerstvo se naprosi, da se smejo dijaki deželne kmetijske šole brezplačno deležiti predavanj o sviloreji na tukajšnjem svilorejskem poskuševališči.

VII. Ajdovska podružnica kmet. društva si je izvolila za predsednika v. č. g. Jakoba Logar-ja, župnika v Križi in za svojega zastopnika gosp. prof. Fr. Povše-ta. Komenska podružnica je pa imenovala za predsednika gosp. Josipa Forčić-a in za zastopnika gosp. Fr. Kuralt-a.

Kot nova uda se naznanita g. pl. Mulič, trgovec v Gorici in č. g. Josip Bajec, vikar v Kronbergu.

G. A. Lakner se sprejme v službo kmet. društva kot pisar in čuvaj.

IZ KOPRA marcija meseca. (Izv. dop.) Lepi topli dnevi so privabili marelično cvetje na dan, 16. t. m. nastalo je pa prav merzlo vreme, cvetje je pozeblo in že polovica ga je odpala. Toliko je že mraz škodoval, da prvega sadja ne bo premnogo, tudi breskveni popki trpe vsled mraza. Divji kostanj je tudi že začel zeleneti, vidi se mu, da mu je žal, ko je prehitro ozelenel.

Oslji koperški imajo mnogo po vinogradih opravka, povsod jih vidimo z gnojem obložene po sternih plezati. Za hribe je to prav praktična navada in po sternih vinogradih posnemanja vredna. Služim tudi z ilustracijo, če drago, res originalna oprava! (Če bi ne bila predraga. Ured.)

Kmetijska opravila v aprilu.

Vinorejska. Do tega meseca mora obrezovanje trt že dokončano, okopavanje že pričeto biti;

zadnje se mora z vso silo nadaljevati. Vežnja se prične in konča in kakor hitro je zarod dobro videti, tudi mandanje, to je odstranjenje nerodovitnih in nepotrebnih poganjkov. Kovči se v trtnico zabilfajo.

V kleti se vina v drugič presnamejo, ter sodi s kipelnimi vehami previdijo. Preslabotna vina se razumno alkoholizujejo. Vina, katera pričenjajo v drugič kipeti, se puste toliko časa, dokler ne dokipé, čisto pri miru. Snaga!

Sadjerejska. Požlahtnenje dreves se nadaljuje in končuje, v sejalnici se izkaljene rastlinice pridno plevejo, in ako potrebno, trebijo.

Poljedelska. Kmetovalec ima s poletno setvo in saditvo čez glavo opraviti.

Na vrtu se solata, kolerabe, berzote i. t. d. presajajo.

Razne kmetijske vesti.

Prav dober pripomoček, ako katero govedo po rosni, žlahtni travi in posebno po detelji napenja, je sledeč: Vzame se po priliki za srednje debelo jabelko svinske masti, iz te se naredi krogla, kateri se dodá nekoliko kimeleja in soli; po tem jo napetemu živinčetu z roko v požiralnik vtaknemo. Govedo koj na to kaj močno vzdihne, in lakotnice precej vsahnejo. To sredstvo sem že v treh slučajih rabil in vsakrat je koj pomagalo. Žepič.

Kmetijska podružnica vipavska bo imela v kratkem občno sejo, pri kateri se bode tudi o napravi vinske razstave v Vipavi sklepalo.

Trtin (trtjon) v Kanalu tertovinec (Rhynchites betuleti) je v vinskih krajih jako škodljiv keber; nikjer mu pa vinorejci ne znajo v okom priti, zaradi tega hočem tukaj nekoliko popisa podati. Trtjon je zelo škodljiv hrošč na trtah, brezah in hruškah, ker ne razjeda samo perja, ampak tudi cvetje. Hrošč se prikaže meseca maja, junija naj bolj pogostoma na brezah in kasneje, ko so trte pognale in je brezovo perje trdo postalo, se preseli na trte, na kojih naj nežajeje poganjke razjeda; če pa trt ne dobi, se loti tudi hrušk. Trtam in hruškam vsako mehko peresce razjeda, junija meseca se pa loti še trtnega cvetja. Od konca maja do julija zavije perje omenjenih rastlin v smodkam (cigarjem) podobne zavitke, na katere svoja jajca zalega in jih potem z rilčkom v sredo zavitka potisne. Začetka avgusta se ličinke (črvi) izvalijo, koje v zavitkih od perja živijo in mnogovrstna pota napravljajo, in v 5 tednih popolnoma dorastejo. Potem zapusté zavitke, se spusté na zemljo in se v njej zapupajo; hrošči so že v jeseni gotovi, pa prezimijo v zemlji in spomladi, ko se nekoliko ogreje in drevje ozeleni, se prerijejo iz nje, v merzlih večerih se pa zopet radi pod kako kepico skrijejo.

Ko vemo, kako živi in se pomnožuje, nam je lahko pozvedeti in se ravnati tudi, kako se pokončuje. Hrošči se lové na podložene pette zjutraj v merzlih dnevih, ker pri toploti nas nečejo čakati.

Celo poletje imamo vedno dosti opravila po vinogradih, moramo tudi vse zavitke porezovati, jih zbirati in potem sožigati, zmečkanje s čevljem ali podkopavanje v gnoj ali zemljo ne zadostuje.

Misel, da bi bil višnjevi tertjon samec in rujavkasti pa samica, je napačna, ker ta zadnji je drugi brošč, ki se pa tudi rad trt loti; vlnskega leta ga je bilo mnogo v grof Coronini-jevih vinogradih v Kronbergu; o tem drugikrat.

KRISTAN.

Posestvo kmet. šole v Gorici. Naš deželni odbor namerava prodati posestvo kmetijske šole v Ajševici, katero ni za šolsko potrebo posebno sposobno in tudi od šole preveč oddaljeno. Kupiti pa misli poslopja in okoli 20 njiv zemljišč v St. Roku (goriško predmestje), posestvo znano pod imenom „pri bon Mikelu“. To posestvo je na ponudbo za 28.000 gl. in da bi se potrebna poslopja za šolo, učiteljska stanovanja in gospodarske prcstore dozidala — trebalo bo, kakor slišimo, še 20.000 gl., — kar bo pa po našem mnenju komaj zadosta.

Razdelitev občinskih zemljišč. Goriški deželni zbor je dovolil v sedajni sessiji občinam Velke Žablje, Sv. Križ, Kobdil in Štanjel, da smejo razdeliti svoja občinska zemljišča med občinarje v last. Nekatero druge enake prošnje je povrnil dež. odboru, da dopolni dotične razprave, ter preskrbi, da bodo načrti postav zastran razdelitve bolj natančni.

Občni zbor c. k. kmet. društva v Gorici bo dre 27. aprila t. l. ob 10 uri prepoludne v društvenem uradu. Na dnevnem redu so te-le točke: Sklep računa za leto 1875. Poročilo o društvenem delovanju leta 1875 in poročilo o državnih podporah od leta 1870—1875. — Volitev predsednika. — Odloči se dan dveh občnih zborov zvanaj Gorice. — Sprejem novih udov. — Konečno govor o vinoreji.

Poziv našim p. n. naročnikom.

Prav uljudno vabimo vse tiste č. naročnike, kateri zaostajajo še z naročnine, da nam jo kakor hitro mogoče določijo. Tako naj tudi oni, kateri so izjemno plačali samo za prvo četrtletje, blagovoljno ponové svoja naročila in nam morda še novih naročnikov privabijo. List nam prizadeva znamenite stroške, obilo truda in zamude, zatorej potrebujemo tudi primerne materialne podpore in posebno nam vstreza redno plačevanje naročnine, da moremo redno zadostovati svojim dolžnostim. Prosimo torej, ne prezirajte tega uljudnega poziva, in zagotovljeni bodite, da tudi mi ne bomo prezirali nobene opravičene želje svojih čast. naročnikov!

UREDNIŠTVO.

Tržne cene preteklega tedna.

Pšenica. Hl. (hektoliter) v Gorici 8 gl. 70 kr., v Trstu 8 gl. 30 kr., v Ljubljani 8 gl. 20 kr. domača, 8 gl. 94 kr. banaška, v Marburgu 8 gl. 10 kr., v Ptuj 8 gl.

Rož. Hl. v Gorici 5 gl. 60 kr., v Trstu 5 gl. 50 kr., v Ljubljani 5 gl. 80 kr., v Marburgu 6 gl. 70 kr., v Ptuj 6 gl. 40 kr.

Ječmen. Hl. v Gorici 5 gl. 20 kr., v Trstu 4 gl. 80 kr., v Ljubljani 4 gl. 5 kr., v Marburgu 5 gl. — kr., v Ptuj 4 gl. 80 kr.

Oves. Hl. v Gorici 5 gl. v Trstu 4 gl. 90 kr., v Ljubljani 3 gl. 50 kr., v Marburgu — gl. — kr., v Ptuj 1 gl. 80 kr.

Ajda. Hl. v Gorici 5 gl. 60 kr., v Ljubljani 5 gl. 50 kr., v Marburgu 5 gl., v Ptuj 4 gl. 20 kr.

Pros. Hl. v Ljubljani 4 gl. 10 kr., v Marburgu — gl. — kr., v Ptuj 4 gl. 40 kr.

Turšica. Hl. v Gorici 5 gl. 20 kr., v Trstu 4 gl. 90 kr., v Ljubljani 4 gl. 86 kr., v Marburgu 4 gl. 70 kr., v Ptuj 4 gl. 60 kr.

Leča. Hl. v Ljubljani 12 gl.

Grah. Hl. v Ljubljani 10 gl.

Pižol. Hl. v Gorici 6 gl. 90 kr., v Trstu 6 gl. 80 kr., v Ljubljani 7 gl. v Marburgu 8 gl. 90 kr., v Ptuj 4 gl. 80 kr., v Ljubljani 3 gl. 40 kr., v Marburgu 4 gl. 80 kr., v Ptuj 4 gl. 60 kr.

Maslo. Kilo. v Gorici 1 gl. 12 kr., v Trstu 1 gl. 20 kr., v Ljubljani 97 kr., v Marburgu 1 gl.

Puter. Kilog. v Gorici 88 kr., v Trstu 90 kr., v Ljubljani 80 kr., v Marburgu 1 gl.

Svinjska mast. Kil. v Gorici 89 kr. v Ljubljani 80 kr.

Sen. ó. 100 kilog. v Gorici 3 gl. 20 kr., v Trstu 3 gl. 50 kr., v Ljubljani 2 gl. 68 kr.

Slama. 100 kilog. v Gorici 2 gl. 80 kr., v Trstu 2 gl. 40 kr., v Ljubljani 2 gl. 30 kr.

LISTNICA UREDNIŠTVA. Gosp. J. Kr. v K. — Ne zamerite, da se je list zopet zakasnil; urednik je bil zaradi deželnega zborovanja z izvanrednim službenim delom tako obložen, da ni mogel o pravem času vsega dovršiti. Prihodnji list izide petek po veliki noči; potem bo pa redno izhajal o napovedanih dneh.

Išče se za neko posestvo na Ogrskem sé 700 orali enega oskrbnika z letno plačo 900—1000 gl. v gotovini in še drugimi postranskimi dohodki. Zmožen mora biti knjigovodstva in vseh praktičnih opravil, njemu samemu je celo posestvo izročeno. Za drugo grajščino se potrebuje pristava s 500—600 gold. v gotovini, drva za kurjavo in prosto stancvanje in postrežba, moral je dovršiti kako kmetijsko šolo. Vporaba in zvestoba — hitro avanziranje.

J. Kristan v Kopru.